

nun rico anecdotário e ofrecer a perspectiva dunha persoa que estivo moi perto dos persoeiros máis importantes do galeguismo, aínda que case sempre desde unha certa distancia, hai moito de *dejá vu*, non porque ofrezca a visión dunha xeración bastante coñecida senón polo punto de vista narrativo. Mágoa que, como nos di no prólogo Andrés Torres Queiruga, non tivese tempo de escribir os apartados da súa biografía desde os anos setenta á súa morte, porque serían ben ilustrativos dun devir vital que así fica incompleto para o lector. Aínda así, e desculpenos o autor do prólogo, algunhas das notas dannos pistas sobre os anos que faltan, sobre todo a narración do acontecido na IV reunión da Unesco en Montevideo no ano 1954 (pp. 170-172) e as súas consecuencias, do que moi recentemente nos ilustrou o profesor Alonso Montero (*A batalla de Montevideo*, Vigo, Xerais, 2003).

O segundo volume, tamén de xorne memoria-lístico, recolle as cartas que Álvaro Cunqueiro lle escribe desde Mondoñedo, onde estaba «recluído» despois do seu paso por Ortigueira, Madrid e Donosti e nun momento de descontento e desilusión, entre 1949 e 1961, ao seu grande amigo Francisco Fernández del Riego. Tal como se trata-se da *Esmorga* de Eduardo Blanco Amor, aínda que neste caso o interlocutor do que non sabemos senón que intuimos as respostas non é un xuíz senón o seu amigo Francisco Fernández del Riego. Trátase de noventa e cinco cartas nas que aparece o mellor Cunqueiro, sempre no bordo da realidade e coa fabulación coma a mellor das compañeiras, sempre cun lirismo omnipresente (o vento de Mondoñedo atravesaba o espistolario dunha punta a outra). Preceden as cartas dous prólogos. Un de Francisco Fernández del Riego que sentido e saudoso rememora a relación co amigo de case toda a vida. Antes aparece un imprescindíbel limiar da profesora Dolores Vilavedra no que enmarca a produción espistolar de Cunqueiro, tanto desde o punto de vista temático, como no contexto histórico-político, como no proxecto galeguista de acción cultural. Tamén son súas as notas a rodapé que aclaran, explican, contextualizan e ofrecen datos históricos do contido de moitas cartas. Sen dúbida, estas notas permiten disfrutar da lectura das cartas de Cunqueiro con maior intensidade, ao tempo que serven para rever aspectos da historia do galeguismo, e por tanto do país, na década dos cincuenta.

Estas misivas moitas veces son tan breves que nos fan lembrar os e-mails de hoxe en día, e tamén que por estes e-mails actuais (máis breves, máis sobrios e simples, na maioría dos casos) no futuro será moi-

to máis difícil conservar textos epistolares desta intensidade e beleza. Aparecen tratados nestas cartas moitos temas. Algúns deles resultan sumamente interesantes: o seu proceso creativo (sobre as propias obras, sobre os títulos, etc.), así coma a experiencia editorial, sobre todo polo empeño e ánimo do seu amigo Francisco Fernández del Riego. Outras páxinas deste libro destilan ironía e sarcasmo para comentarlle ao seu amigo cuestións sobre as traducións, sobre os seus problemas económicos, ou coa censura (a el, que tivera unha postura de certa complicidade nos inicios do réxime), sobre as súas amizades e inimidades (significativos son os comentarios que fai de Celso Emilio Ferreiro, entre outros). Tamén sobresaen aquelas misivas en que se percibe o compromiso co país dun Cunqueiro heterodoxo, que, precisamente por selo, tivo dificultades tanto con uns como con outros. Por outra banda, resulta comprensíbel que se respecte a lingua empregada tal como a escribiu o seu autor, mais, sentiríase incómodo Cunqueiro se se harmonizasen e depurasen algúns hiperenxebrismos e castelanismos tan propios da época como «oxe», «ahí», «si» condicional, «prósimos», «semán», etc.? Sería un debate, un de tantos, aos que Cunqueiro lle engadiría algún soño para facelo máis prático.

En definitiva, o material reproducido mostra os anos decisivos na recuperación para o galego, para o sistema literario galego, de Álvaro Cunqueiro, desde a súa propia vontade e colaboración, tanto pola consciencia das escollas repertoriais das súas obras (únicas, a contracorrente das modas da altura), como pola solidez da súa toma de posición da que fachea, malia á incompreensión da maioría. En fin, unha viaxe aos mundos de Álvaro Cunqueiro por dentro, porque, como se di no prólogo, isto todo é «algo máis ca un epistolario».

Miguel LOUZAO OUTEIRO

FERNÁNDEZ, M. A. (2002): *Un nicho para Marilyn*. Editorial Galaxia, Vigo.

Tras *O sabre do Francés* é esta a segunda novela de Miguel Anxo Fernández (O Carballiño, 1955), pola que recibiu o Premio García Barros. Investigador e crítico cinematográfico, a súa paixón por esta arte inunda as páxinas desta obra, unha novela policiaca algo atípica, certo, pero que posúe un sabor de clásico do xénero.

Comezando con dous epígrafes dos historiadores cinematográficos Luis Gasca e Donald Spoto, o libro introdúcenos nesa California («bárbara»)

que crea e alimenta mitos ata o imposible pola súa mesma necesidade de devoralos.

As primeiras liñas xa encadran o relato á maneira clásica: unha voz en primeira persoa que se identifica como protagonista do relato (de pai galego, «represaliado polo cristo do 36»), comenta como chegou a Los Angeles e a exercer de detective privado «que dispara pouco, renega do tabaco e sae bastante do tópico alimentado polo cine e a literatura barata». O primeiro capítulo serve para poñernos en antecedentes sobre o que será o tema da novela: o tráfico de cadáveres famosos (especialmente de estrelas de cine). No segundo, unha vella actriz con cartos fai un encargo ao detective: atopar o cadáver de Marilyn. E é a partir de aquí cando realmente nos mergullamos nun ambiente de cine negro: descrições e escenarios que fan inevitable a referencia a clásicos como *The Big Sleep* ou *The Maltese Falcon*, pero mantendo unha certa distancia coa ironía que percorre a linguaxe e os personaxes.

No terceiro capítulo atopamos un cambio a narrador omnisciente en terceira persoa que aporta detalles ao lector. O autor empregará esta técnica en seis capítulos máis cos que afondará nas distintas personaxes que tecen a trama (tamén servirá para presentar algunha escena dende outra perspectiva). A historia, a partir da encomenda, levará ao detective a cruzarse, sen el sabelo, cunha brigada especial da policía representada polo Tabasco, axente orixinario de México e do que se serve Miguel Anxo Fernández para facer unha certa crítica: «O de América como país da igualdade de oportunidades estaba moi ben para a propaganda, pero aí remataba o conto».

O resto de personaxes que desfilan pola obra tamén son presentados sempre con máis ou menos ironía, que vai dende a divertida recreación da ineptitude de dous matóns ata o esperpento dos necrófilos Tara Colbert e Sugar Jones. Ambos representan a corrupción moral á que pode chegar unha sociedade rexida polos cartos e os valores máis superficiais imaxinábeis: se a primeira sería o retrato de muller fatal sen escrúpulos (xa maior, pero igual de infame), o segundo é un psicópata da Louisiana de familia adifneirada (lembramos o sur profundo, escuro e violento tantas veces amosado en películas e novelas estadounidenses) de perversións inquedaantes. Tamén a secretaria do protagonista está retratada con ironía, xa que, lonxe do estereotipo que esperaríamos, é, coma di o título do capítulo adicado a ela, «unha secretaria diferente», de formación máis que sorprendente, pero cuxas cualidades agacha, porque o seu xefe «gozaba abondo como estrela da película

e tendo a oportunidade de facer agromar de cando en vez unha miguña do seu primario paternalismo».

Narración de corte tradicional (lineal, agás por un par de flashbacks do narrador en terceira persoa), segue, como xa dixen, os pasos das obras do xénero, pero tendo o gran mérito de empregar un galego que adapta sen renxer o espírito das novelas de detectives (algo ben complicado de facer) a través dunha linguaxe que vai dende o coloquial ao lírico, sempre axeitándose aos personaxes.

É esta, en definitiva, unha novela correcta dentro do xénero, que non decepciona e na que non fallan os apartes detectivescos («unha boa táctica de defensa é un seguro de vida na miña profesión» ou «se apareces feito unha rosa dá pé a que pensen que non a rascas e iso afecta ao prestixio»), así coma tiros e persecucións, pero da que sobre todo salientaría as referencias constantes ao mundo da pantalla (que amosa a paixón do autor quen, por certo, tamén é crítico de cinema e televisión nun xornal de prestixio) entre as que atopamos a un protagonista que «ten un aquel a William Holden», «uns chanzos que semellaban os da mansión de *Foie co vento*, coma se nun instante fose aparecer Vivien Leigh» ou «unha escenografía peliculeira que por intres me lembraba a *Traédeme a cabeza de Alfredo García*, aquel memorable filme de Peckimpah que, mágoa, seica moi poucos apreciaron o moito que valía».

Hugo RAMOS

FRÍAS CONDE, F. X. (2003): *A literatura eonaviega contemporánea (Notas sobre literatura galega de Asturias)*, Mesa prá Defensa del Galego de Asturias, Eilao, p. 124.

Neste libro atopamos un breve pero interesante resumo do percorrido da literatura en lingua galega escrita en Asturias, alén do río Eo. O autor é, de feito, un apaixonado pola lingua e a literatura galegas do Eo-Navia e mesmo, escritor en galego eonaviego e normativo.

Ábrese este ensaio cun prólogo de José Antonio López Silva no cal presenta a obra, o autor e mais as súas intencións e obxectivos.

O libro de Xavier Frías mostra, precisamente, a evolución histórica dun marco periférico de escritores vinculados a un sistema minorizado, o galego, con todo o que iso implica. (p. 13)

A primeira parte serve como introdución ao galego de Asturias desde o punto de vista filolóxico e lingüístico, «xa que nos dezaioito concellos máis